

خدمات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با استفاده از فناوری تلفن همراه

محمد رضا کیانی^۱

چکیده

تلفن همراه به عنوان انقلاب ارتباطی و مخابراتی سالهای اخیر، تأثیرهای بسیار زیادی بر حیات فردی و جمعی جوامعی داشته است. این ابزار توانمند ارتباطی، تأثیری انکارناپذیر بر همه شئون زندگی، اعم از اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و ... گذاشته است، به طوری که نادیده گرفتن آن در طراحی، پیاده سازی و اجرای هیچ سیستمی خردمندانه نیست. بنابراین، در این مقاله سعی شده است با معرفی ظرفیتهای این ابزار ارتباطی در راستای بهره‌گیری در خدمات کتابخانه، زمینه برای استفاده گسترده از این قابلیتها در کتابخانه‌ها، به جامعه کتابداری کشورمان شناسانده شود.

کلیدواژه‌ها: تلفن همراه، کتابخانه‌ها، خدمات، مجموعه، فهرست پیوسته، مرجع، امانت، گردش مواد، زیرساختها.

مقدمه

در اواسط قرن بیستم، با ظهور رایانه‌ها بشر حیات نوینی را آغاز کرد. تحول این ابزار و قدرتمندتر شدن آن در طول این قرن، همواره در خدمت تکامل زندگی

.....

۱. دانشجوی دکترای کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد و عضو هیئت علمی دانشگاه بیرجند.
e-mail:kiani.mreza@gmail.com

انسان و شیون مختلف آن بوده است. اما به نظرمی رسد ستاره فروزان رایانه با پیدایش ابزار کوچک اما پر قدرت دیگری به نام تلفن همراه، رو به افول است. ابزاری که در ابتدا برای هدف دیگری طراحی شده بود، کم کم به رقیبی سرسخت و قدرتمند برای رایانه‌ها تبدیل شده است. ابزاری که بسیاری از قابلیت‌های رایانه‌ها را دارد، اما کوچک و قابل حمل نیز هست. امروزه تلفن همراه در مرکز انقلاب ارتباطی و مخابراتی قرار گرفته است و شاید بی اغراق مهمترین دروازه به سوی جهان نوین باشد. تلفن همراه در دنیای امروز با تعداد اشتراک بالغ بر ۳/۳ میلیارد (در نوامبر ۲۰۰۷) که به سرعت در حال افزایش است، عمومی‌ترین ابزار الکترونیکی دنیاست. این گستره به علاوه افزایش روز افزون قابلیت‌های آن، باعث تغییرات فراوان در زندگی ما شده است. تغییر در زندگی اجتماعی، فرهنگی و علمی (ارتباطات) و تغییر در زندگی اقتصادی (اشتغال، پرداختها و ...) مهم‌ترین آنها بوده است. علاوه بر این، با گسترش حوزه گفتگوهای تلفنی و گفتگوهای سیار، افزایش کاربرد و کارایی تلفن و کاهش قیمت مکالمات راه دور، خدمات پایه پیشین مخابراتی را نیز تحت تأثیر قرار داده است. امروزه هر لحظه خبری تازه از کاربردهای جدید این ابزار در زندگی فردی یا جمعی انسانها می‌شنویم.

در چنین شرایطی، کتابداران باید با شناخت این ابزار و قابلیت‌های آن، تلفن همراه را در خدمت هدفهای کتابخانه‌ها به کار گیرند؛ ابزاری که اکثر کاربران آن را به خوبی می‌شناسند و همواره و همه جا به همراه خود دارند. اکنون بی‌مناسبت نیست مروری بر دانسته‌های خود در مورد تلفن همراه داشته باشیم.

تلفن همراه چیست؟

تلفن همراه وسیله‌ای شخصی و قابل حمل برای ارتباط مخابراتی است. برای استفاده از تلفن همراه باید شخص استفاده‌کننده که «مشترک» نامیده می‌شود، به یک

شبکه مخابراتی متصل گردد. اتصال به این شبکه با ایجاد حساب اشتراک تلفن همراه در نزدیک سرویس دهنده (اپراتور) برای مشترک خاص، انجام می‌گیرد. شبکه‌های مخابراتی تلفن در تمام دنیا با قراردادهای تجاری و شیوه‌های حسابرسی ویژه خود، به هم متصل می‌شوند و هر مشترک تلفن همراه معمولاً می‌تواند با گوشی خود، یک ارتباط تلفنی با دارندگان تلفنهای ثابت یا همراه در هر جای زمین (مشروط به ارائه سرویس در آن نقطه) برقرار کند.

برخی از دستگاه‌های مشابه تلفن همراه عبارتند از: تلفن بی‌سیم دارای پایگاه ثابت، دستیار شخصی دیجیتال (پی.دی.ای.)^۱، آی.پاد (دستگاه پخش موسیقی دیجیتال همراه)^۲، دستگاه‌های بی‌سیم و ... که هر کدام دارای وجوه تشابه و تمایز با تلفن همراه هستند که موضوع بحث ما نیست.

ثبت اختراع برای اولین تله ارتباط بدون سیم به سال ۱۹۰۸ باز می‌گردد، اما برای جستجوی ابزارهایی شبیه تلفنهای همراه امروزی باید خیلی جلوتر آمد.

در سال ۱۹۴۵ نسل صفر تلفنهای سیار^۳ عرضه شد. کارکرد این تلفنها بر اساس سلولهای ارتباطی و مخابراتی نبود. بنابراین، انتقال خدمات ارتباطی از سلولی به سلول دیگر در آنها ممکن نبود. بلکه به یک پایگاه و ایستگاه وابسته بودند و حوزه‌ای را در گستره همان ایستگاه پوشش می‌دادند. دکتر «مارتین کوپر»^۴ محقق شرکت موتورولا، در ۳ آوریل ۱۹۷۳ اولین کسی بود که با گوشی یک کیلو گرمی‌اش صحبت کرد. این مهندس الکترونیک اولین گوشی قابل حمل بدون وابستگی به خودرو را ساخت. ایده ساخت گوشی همراه را دکتر کوپر از مجموعه تلویزیونی علمی - تخیلی پستانزان فضا که شخصیت اصلی سریال با گوشی بی‌سیم

1. Personal Digital Assistant (P.D.A).
2. iPod.
3. 0 generation of mobile phones (0G).
4. Martin Cooper.

حرف می‌زد، الهام گرفت. مارتین کوپر، در عمل نشان داد می‌توان یک تلفن همراه ساخت که با آن بشود یک شماره را نه به یک مکان (خانه، میز، ماشین و...) بلکه به یک فرد اختصاص داد. در سال ۱۹۷۹ اولین شبکه تجاری تلفن همراه در حوزه شهری در ژاپن راه‌اندازی شد. و در اوایل دهه ۱۹۸۰ نسل اول تلفن همراه و شبکه‌های کاملاً خودکار تلفن همراه در دانمارک، فنلاند، نروژ و سوئد (۱۹۸۱) شروع به کار کردند. در سال ۱۹۹۱ اولین فناوری شبکه‌ای مدرن مبتنی بر فناوری تلفن همراه دیجیتال (نسل دوم) در فنلاند بر اساس فناوری GSM راه‌اندازی شد.

اولین خدمات داده‌ای تلفن همراه از یک شخص به شخص دیگر (خدمات پیام کوتاه متنی) در سال ۱۹۹۳ در فنلاند ارائه شد. در همین کشور و در سال ۱۹۹۸ اولین پرداخت آزمایشی با استفاده از تلفن همراه برای فروش ماشینی کوکا کولا صورت گرفت. به دنبال آن در سال ۱۹۹۹ موبایل برای پرداختهای تجاری و کارتهای اعتباری بانکی در نروژ و فیلیپین به کار گرفته شد. در همین سال، اولین سرویس کامل اینترنتی بر روی تلفن همراه در ژاپن ارائه و در نهایت در سال ۲۰۰۱ نسل سوم تلفن همراه در ژاپن بر اساس استاندارد WCDMA به صورت تجاری راه‌اندازی گردید.

در ایران در اواسط دهه ۵۰، تلاشی ناکام برای استفاده از سامانه تلفن همراه از سوی شرکت مخابرات ایران و کارشناسان خارجی صورت گرفت. در سال ۱۳۶۷ طراحی نظام تلفن همراه توسط وزارت پست و تلگراف انجام شد که در سال ۱۳۷۲ در این طرح تجدید نظر گردید و خریداری تجهیزات شروع شد. در سال ۱۳۷۳ فاز اول با ظرفیت ۱۰۰۰۰ شماره شروع به کار کرد. که در شهریور ۱۳۷۴ عرضه شد، لیکن به دلیل ناشناخته بودن سامانه، با استقبال کم متقاضیان مواجه گردید. در بهمن ۱۳۷۴ با چرخشی شگفت‌آور، دویست هزار نفر عمدتاً در تهران و

خدمات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با استفاده از فناوری تلفن همراه / ۲۱۹

حومه آن برای دریافت تلفن همراه نام‌نویسی کردند. این استقبال در سالهای بعد تا به امروز همچنان ادامه یافته است. استفاده از خدمات پیام کوتاه متنی^۱ در ایران به سال ۱۳۸۱ و راه اندازی سامانه خدمات پیام چند رسانه‌ای^۲ به سال ۱۳۸۷ باز می‌گردد. سامانه تلفن سیار دیجیتالی ایران از فنلاند خریداری شده و از نوع GSM است.

خدمات تلفن همراه

سرویسهای قابل ارائه بر روی تلفن همراه را به دو دسته «خدمات ارتباطی» و «سایر خدمات» می‌توان تقسیم کرد که به دلیل آشنایی عمومی نسبت به آنها و تنها به منظور یادآوری و حضور ذهن، تیتروار به آنها اشاره می‌شود.

خدمات ارتباطی تلفن همراه:

- گفتگوی تلفنی سیار
- خدمات پیام کوتاه متنی
- خدمات پیام چند رسانه‌ای
- خدمات وب و اینترنت
- خدمات عمومی بسته های رادیویی (GPRS)
- بلوتوث اینفرارد و ارتباط از طریق USP
- خدمات غیر انحصاری تلفنی (مشترک با تلفن ثابت).

سایر خدمات تلفن همراه:

- سامانه مکان‌یاب جهانی (GPS)

.....
1. Short Message Service (SMS).
2. Multimedia Messaging Service (MMS).

- حافظه نگهداری برای انواع فایل
- دریافت و پرداخت قبوض
- خدمات تجاری و ارتباط با کارتهای اعتباری (کیف پول)
- ذخیره و پخش فایل‌های صوتی، تصویری و فیلم
- عکسبرداری، فیلمبرداری و ویرایش آنها
- پخش زنده رادیویی - تلویزیونی
- ماشین حساب، تقویم، بازی، انواع نرم‌افزار
- و ...

تلفن همراه در خدمت کتابخانه‌ها

ابتدا باید به بیان این نکته پردازیم که اساساً استفاده از تلفن همراه در کتابخانه‌ها چه هدفهایی را دنبال می‌کند. به نظر می‌رسد برخی از عمده‌ترین این هدفها را بتوان در عنوانهای زیر فهرست کرد:

- عبور از محدودیتهای زمانی و مکانی (ارتباط غیر حضوری با کاربران کتابخانه)
- صرفه‌جویی در هزینه‌ها (نیاز کمتر به سخت‌افزارهایی مانند رایانه‌ها)
- افزایش ضریب نفوذ و اثرگذاری (گسترده‌گی فناوری تلفن همراه در بین عموم)
- افزایش دامنه فعالیت کتابداران
- انعطاف‌پذیری در ارائه خدمات به کاربران
- گسترش و غنای خدمات وب کتابخانه
- سهولت دسترسی به منابع متن کتابخانه
- و ...

در راستای رسیدن به هدفهای فوق، دو نوع کارکرد عمومی و تخصصی یا ویژه را می‌توان برای تلفن همراه در نظر گرفت.

کارکردهای عمومی، کارکردهایی در نظر گرفته شده که در راستای خدمات اطلاعاتی است، اما تنها و به طور انحصاری از طریق کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی انجام نمی‌پذیرد (مانند ارائه سرویسهای گوگل و یاهو بر روی تلفن همراه) و یا مستقیماً با خدمات کتابخانه‌ای مربوط نمی‌شوند. که در اینجا تنها به ذکر عنوان این کارکردها بسنده می‌شود:

- استفاده از تلفن همراه کاربران به جای رایانه در کتابخانه‌ها (از نظر سخت‌افزاری)

- خدمات اطلاعاتی مبتنی بر وب و پیوند به غیر موجودی کتابخانه مورد نظر

- استفاده و پیوند به سایر بخشهای وب مانند آب و هوا، اخبار عمومی، ورزش، خدمات اقتصادی و ...

- و ...

اما آنچه بیشتر برای ما اهمیت دارد و هدف اصلی از نگارش این مقاله بوده است، کارکردهای ویژه تلفن همراه برای کتابخانه‌هاست.

چنانکه ذکر شد، کتابخانه‌ها باید به سمت استفاده بیشتر از فناوری گسترش یافته و شناخته شده‌ای مانند تلفن همراه حرکت کنند. در این راستا، باید با فراهم کردن دسته جدیدی از خدمات، مشتریان دائم خود را در بهره‌گیری از منابع و خدمات کتابخانه با استفاده از این ابزار کارآ پشتیبانی کنند. کتابخانه‌ها با به کارگیری فناوری مورد استفاده کاربران خود می‌توانند به صورت کارآمدی خدمات جدید خود را به آنها ارائه دهند، بدون آنکه نیاز باشد کاربران جایگاه راحت خود را

ترک کنند. از طرفی، ارائه این نوع از خدمات سیار، خدمات کتابخانه‌ای را با زندگی روزانه مردم پیوند می‌دهد.

بسیاری از این خدمات که در دنیا به صورت بالفعل در حال انجام است یا به صورت بالقوه می‌تواند انجام شود، در هشت گروه ذیل دسته‌بندی شده‌اند:

۱. نسخه تلفن همراه وب سایت کتابخانه و فهرست پیوسته همگانی تلفن همراه (Mobile OPACs or MOPACs)

شمار زیادی از کتابخانه‌ها در غرب، نسخه تلفن همراه وب سایت خود را برای مشتریانانشان ایجاد کرده‌اند. در این وب سایت، آنها اطلاعاتی در مورد خدمات کتابخانه، مجموعه، دسترسی به جستجو در فهرست کتابخانه، اطلاعات نمایشگاهی، راهنمای موضوعی، نشریه‌های الکترونیکی و ساعتهای کار کتابخانه، که همگی دارای فرمت قابل ارائه بر روی صفحات کوچک تلفن همراه هستند، ارائه داده‌اند. کتابخانه‌ها نسخه‌ای سیار از OPAC کتابخانه که AirPAC نامیده می‌شود، برای استفاده کاربران بر روی دستگاه تلفن همراهشان طراحی و ارائه می‌کنند. کتابخانه‌ها از Millenium integrated library system به منظور ارائه OPAC اضافی خود که قابلیت جستجو در فهرست کتابخانه را به کاربران می‌دهد، استفاده می‌کنند.

نمونه برخی وب سایت‌های کتابخانه‌ها (نسخه تلفن همراه) عبارتند از:

Mobile Library Web Sites

Ball State University Libraries mobile site

www.bsu.edu/libraries/mobile

UR LibMobile (University of Richmond Libraries)

<http://oncampus.richmond.edu/academics/library/mobile/index.htm>

OPLIN Mobile

www.oplin.org/mobile

U.Va. Mobile / Library (University of Virginia Libraries)

<http://mobile.virginia.edu/library.php>

Boston University Medical Center Mobile Library

<http://med-libwww.bu.edu/mobile>
Wayne State University AirPAC
<http://elibrary.wayne.edu:6060/airpac>
Nashville Public Library
www.library.nashville.org
Hennepin County Library AirPAC
<http://mplwebcat.mplib.org/airpac>

۲. مجموعه‌های کتابخانه بر روی تلفن همراه

این مجموعه‌ها می‌تواند شامل کتابهای صوتی^۱، کتابهای الکترونیکی^۲، فایل‌های تصویری^۳ و فایل‌های موسیقی^۴ باشد. موارد زیر می‌توانند نمونه‌هایی در همین رابطه باشند:

ارائه مجموعه‌های رسانه‌ای دیجیتال به کاربران که آنها بتوانند از راه دور از آنها استفاده کنند، مانند کتابهای صوتی و یا کتابخانه‌های دانشکده‌های موسیقی، می‌تواند منابع شنیداری معرفی شده توسط استاد را در اختیار دانشجویان دوره‌های مربوط قرار دهد.

نمونه دیگری، ارائه کتابهای الکترونیکی است. به عنوان مثال، کتابخانه دانشگاه ویرجینیا ۲۱۰۰ کتاب الکترونیکی در مورد تاریخ آمریکا، داستانهای آمریکایی و بریتانیایی، آثار نویسندگان بزرگ مانند شکسپیر را ایجاد و ارائه کرد. این مجموعه در طول ۲۱ ماه، ۸/۵ میلیون بار از روی وبسایت کتابخانه دانلود شد. علاوه بر این، خدمات رسانه‌ای دیجیتال می‌تواند شامل ویدئو هم بشود. نمونه برخی پیوندهای مجموعه‌های کتابخانه‌ای تلفن همراه در زیر آورده شده است:

1. audio book collection.
2. e-books.
3. video.
4. music files.

Mobile Collection Links

Thomas Ford Memorial Library

www.fordlibrary.org

St. Joseph County Public Library

<http://sjcpl.lib.in.us>

Crouch Fine Arts Library (Baylor University)

www.baylor.edu/lib/finearts

University of Virginia Library Etext Center

<http://etext.lib.virginia.edu/ebooks>

OverDrive

www.overdrive.com

eNYPL

<http://ebooks.nypl.org>

C/W MARS Digital Catalog

<http://cwmars.lib.overdrive.com>

ListenAlaska Digital Catalog (University of Alaska Fairbanks)

<http://listenalaska.lib.overdrive.com>

۳. آموزش کتابخانه‌ای با استفاده از تلفن همراه

کاربرانی که فرصت یا تمایل ندارند به صورت حضوری در کارگاه‌های آموزشی کتابخانه شرکت کنند، می‌توانند از این طریق به اغلب منابع کتابخانه‌ای، کلاسها و تدریسه‌ها بر روی دستگاه تلفن همراه خود دسترسی داشته باشند. این کار می‌تواند از طریق نظامهای MP3 و فایل‌های ویدئویی^۱ که کاربران می‌توانند آنها را دریافت کنند، انجام شود.

نحوه استفاده از کتابخانه و منابع آن نیز می‌تواند از این طریق آموزش داده شود. کتابخانه دانشگاه ایالتی واشنگتن، موارد زیر را در همین رابطه ارائه می‌دهد:

- راهنمای سه دقیقه‌ای استفاده از مجموعه نقشه‌ها
- تدریس دو دقیقه‌ای چگونه واژه‌های جستجو را انتخاب کنیم و کاربرد

عملگرهای بولی

.....
1. video files.

خدمات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با استفاده از فناوری تلفن همراه / ۲۲۵

• آموزش صوتی استفاده از پایگاه‌های پیوسته برای یافتن مقاله‌های نشریه‌ها.
کتابخانه‌های بسیار دیگری نیز در این زمینه فعالیت کرده‌اند. برخی پیوندهای آموزشی کتابخانه‌ها با استفاده از تلفن همراه، در زیر آمده است.

Mobile Library Instruction Links

Podcasts from the Washington State University Libraries

www.wsulibs.wsu.edu/science/podcast.htm

Sheridan Libraries Podcasts (Johns Hopkins University)

www.library.jhu.edu/podcasts

Behind the Desk: Podcasts from Alden Library (Ohio University Libraries)

www.library.ohiou.edu/podcasts

iTunes

www.apple.com/itunes

۴. پایگاه‌های اطلاعاتی بر روی تلفن همراه

چنانکه قبلاً گفته شد، تنها کتابخانه‌ها در این رابطه فعالیت نمی‌کنند؛ بلکه دانشگاه‌ها و تهیه‌کنندگان پایگاه‌ها نیز به طور روزافزون خدماتشان را از طریق تلفن همراه ارائه می‌کنند.

در عین حال، کتابخانه‌ها می‌توانند با ایجاد پیوندهای مرتبط و مؤثر برای کاربران خود، در این راه کمک شایانی نمایند. به عنوان مثال، کتابخانه ملی پزشکی آمریکا برای دانشجویان پزشکی این امکان را فراهم کرده است که از راه دور با تلفن همراه خود از PubMed استفاده کنند.

نمونه‌ای از پیوندهای پایگاه‌های اطلاعاتی تلفن همراه:

Mobile Database Links

Endnote

www.endnote.com

Factiva Mobile

<http://mobile.beta.factiva.com>

Westlaw Mobile

<http://wl-w.com>
Hoover's Mobile
<http://mobile.hoovers.com>
PubMed for Handhelds
<http://pubmedhh.nlm.nih.gov>

۵. تورهای شنیداری^۱ تلفن همراه

معمولاً کتابخانه تورهای راهنمایی فراوانی را با استفاده از کارکنان گرفتار و مشغول خود برگزار می‌کنند. این تورها می‌تواند شامل تور خدمات، تور ساختمان و تور مجموعه باشد. این تورها می‌تواند به صورت سلف سرویس با استفاده از تورهای شنیداری قابل ارائه بر روی تلفن همراه ارائه شود. این تورها به سؤالیهایی مانند نمونه‌های زیر، به خوبی پاسخ می‌دهند:

چی کجاست؟ از این وسیله چطور باید استفاده کنیم؟ ...

تورها می‌توانند به صورت جداگانه یا به صورت تور واحد عرضه شوند که بازدیدکننده می‌تواند با گرفتن شماره‌ای رایگان، یکی از این تورها را انتخاب کند. به عنوان مثال، کتابخانه کنگره چنین فهرستی را ارائه می‌دهد. برخی نمونه‌ها:

Mobile Audio Tour Links

Bostock Library Walking Audio Tour (Duke University Libraries)
<http://library.duke.edu/about/perkinsproject/audio-tour.html>
Beatley Library & Information Commons Tour Portal (Simmons College)
<http://my.simmons.edu/library/tour>
iTunes
www.apple.com/itunes
iPod Tours of the C. V. Starr East Asian Library
www.columbia.edu/cu/lweb/indiv/eastasian/tours.html
Guide by Cell
www.guidebycell.com
Museum 411
<http://museum411.com>

.....
1. Mobile Audio Tours.

۶. آگاهی‌رسانی کتابخانه‌ای با استفاده از خدمات پیام کوتاه متنی

اخطارهای پیام متنی به صاحبان گرفتار تلفن همراه، اخبار کوتاه و پیامهایی را درباره وقایع مهم یا ارائه اطلاعات درخواستی، عرضه می‌کند. کتابخانه‌ها آغازگر ارائه چنین آگاهی‌رسانی سریع به عنوان فهرستی اضافی به کاربران بوده‌اند. اطلاع‌رسانی به دانشجویان در مورد اینکه چه زمانی کتابداران متخصص جستجو در کتابخانه هستند و برای ارائه خدمات مرجع آماده‌اند، مثالی از این مورد است. بعضی پیوندهای نمونه:

Library SMS Notification Links

UGL Text Alerts (UIUC Library)

www.library.uiuc.edu/ugl/about/textalerts.html

my.monash.edu (Monash University Library)

<https://my.monash.edu.au/library/services/sms/>

Simmons Library Catalog

<http://library.simmons.edu/search>

Orange County Library System

www.ocls.info

Rave Wireless

<http://ravewireless.com>

e2Campus

www.e2campus.com

۷. خدمات مرجع با استفاده از خدمات پیام کوتاه متنی

خدمات مرجع در کتابخانه امروزه به صورت روزافزونی به سوی مجازی شدن در حرکت است و کتابخانه‌ها خدمات خود را به محققان از راه دور ارائه می‌دهند. فناوریهای مختلفی در این راه مورد استفاده قرار گرفته است. پیام‌رسانی فوری، پست الکترونیک و امروزه پیام کوتاه متنی این کار را برای کتابداران به

منظور ارائه خدمات مرجع به کاربران گرفتار خود، فراهم کرده است. پیوندهای نمونه:

SMS Reference Links

Ask-a-Librarian: Instant Messaging (American University Library)

www.library.american.edu/ask/im.html

Ask a Librarian (Kansas State University Libraries)

www.lib.k-state.edu/reference/vref

Text with a Librarian (Wake Forest University Library)

<http://zsr.wfu.edu/services/information/text.html>

Text a Librarian (Southeastern Louisiana University Library)

www.selu.edu/library/askref/text/index.html

Altarama Reference by SMS

www.altarama.com.au/refxsms.htm

۸. گردش مواد کتابخانه

در اینجا به دو بحث متفاوت می‌توان اشاره کرد. یکی بحث آگاهی‌رسانی به کاربر در مورد وضعیت امانت خود مانند تعداد منابع امانت برده شده، زمان پایان امانت، منابع رزرو، منابع معرفی شده توسط استاد یک درس خاص و ... که در قالب خدمات قبلی می‌توان ذکر کرد.

اما بحث دوم این است که قابلیت ابزارهای سیار همیشه شامل فعالیتهای تعاملی با کاربر نیست، بلکه در بعضی مواقع می‌توانند به عنوان ارتقای خدمات کتابخانه‌ای و کمک به کتابداران مورد استفاده قرار گیرند. کمپانی سیرسی دینیکس^۱ ابزار گردش مواد قابل حملی با نام Pocket Circ را ارائه کرده است که به کتابداران امکان دسترسی به نظام مدیریت کتابخانه را بر روی PDA می‌دهد. این ابزار کتابداران را قادر می‌سازد در حالی که در مکان اصلی خود مستقر نیستند، به یاری کاربران بشتابند. برای مثال، زمانی که در داخل قفسه‌های مجموعه یا در

.....
1. SirsiDynix company.

خدمات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با استفاده از فناوری تلفن همراه / ۲۲۹

اطراف کتابخانه در حال قدم زدن هستند، به پیوند زیر در همین رابطه شایان ذکر است:

PocketCirc

<http://tinyurl.com/6ltsc4> (Select "PDA Circulation Tools" tab.)

زیرساختهای لازم برای استفاده از فناوری تلفن همراه در کتابخانه‌ها

برای استفاده از فناوری تلفن همراه در کتابخانه، نیازمند زیرساختهایی هستیم

که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

- مهیا کردن سخت‌افزارهای لازم
- ارائه محتوای مناسب
- قابلیت نمایش بر روی صفحات کوچک
- آموزش کارکنان.

پایان سخن

ظهور فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی جدید، دو وظیفه بر دوش متخصصان می‌گذارد: نخست وظیفه شناخت، تولید و پشتیبانی فنی از فناوری، و دوم، وظیفه فراهم‌آوری محتوای اطلاعاتی مناسب برای کاربران آن فناوری. توجه یک‌جانبه به هر یک از این دو بُعد، بدون در نظر داشتن دیگری، رشد نامتوازن اندامی را می‌ماند که کارایی لازم را از آن عضو سلب خواهد کرد.

ایدز تکنولوژیکی، پستانک اطلاعاتی است. مکیدن آن به مرور عادت می‌شود و ارگانیزم معتاد، رفته رفته گرسنگی را از یاد می‌برد و شیر، فرع بر پستانک می‌شود. فضای حاوی ویروس ایدز تکنولوژیکی سبب می‌شود بازدیدکنندگان تنها به نفس فناوری اطلاعاتی «شرطی» شوند و شبیه حیوان وفادار پاولوف، در بازدید از

آن آب دهانشان سرریز کند. حساسیت نسبت به آنچه فناوری قرار است عرضه کند، اندک اندک از میان می‌رود. فرق است میان ابتلا به ایدز تکنولوژیکی و به کارگیری آگاهانه فناوری اطلاعاتی؛ یعنی مطالعه وضع موجود، کشف نارساییهای ناشی از عملکرد فعلی، یافتن راه‌های محتمل برای رفع نارساییها، و سرانجام دفاع از فناوری به عنوان مطلوب‌ترین تدبیر با توجه به کلیه متغیرهای اقتصادی، اجتماعی، برنامه‌های توسعه‌ای، بافت جمعیتی (وضع تحصیلات، تخصص‌ها، مشاغل، و...)، و ساختارهای سازمانی. (حری، ۱۳۷۸، ص ۲۳۷-۲۳۸). برخورد صحیح با فناوری نیرومند و نوین تلفن همراه و کاربرد آن در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی کشور با در نظر گرفتن نکات فوق می‌تواند سطح کیفی و کمی خدمات آنها را متحول کند؛ تحولی که در مقابل سرمایه‌گذاری انجام شده، سود قابل توجهی را نصیب جامعه و کاربران اطلاعات خواهد نمود.

منابع

- اسدپور، کمال (۱۳۸۷). «ضرورت کاربرد موبایل در آموزش فراگیران». **ارتباط علمی**، ۹ (۴): ۱-۵.
- بذرافشان، حسن؛ علیرضا ساقی و عاطفه شریف (۱۳۸۶). «دستیار شخصی دیجیتال PDA و کاربرد آن در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی». **دنیای مخابرات و ارتباطات**، ۴ (۳۷): ۴۲-۴۳.
- حری، عباس (۱۳۸۷). **اطلاع‌رسانی: نگرش‌ها و پژوهش‌ها**. تهران: کتابدار.
- Fatoki, Olayinka Catherine (2005). "Prospects of GSM technology for academic library services", **The Electronic Library**, vol.23, no.3, pp. 266 – 273.

- Kroski , Ellyssa (2008). "On the Move with the Mobile Web :Libraries and Mobile Technologies" , **Library Technology Reports**, vol. 44, no.5 July , pp. 33 – 38.
- Meganreads.(2006) "Mobile Phone Audio Tours" ,**The Handheld Librarian**. Vol.7 Aug.7. Available at:<http://handheldlib.blogspot.com/2006/08/mobile-phone-audio-tours.html>(accessed Apr.20,2008).
- Mobile phone from Wikipedia , the free encyclopedia. Available at : en.wikipedia.org/wiki/mobile_phone (accessed Apr.20,2008).
- Mutula,Stephen M.(2002) " The cellular phone economy in the SADC region: Implications for libraries " , **Online Information Review** , vol.26,no.2,pp.79-91.